

(*Haliaeetus leucogaster*) geruimen tijd boven onze hoofden als we per prauw weer den terugtocht naar de auto ondernemen. Hij is geen onbekende voor mij, want in Djember zag ik dezen grooten roofvogel reeds tweemaal. Beide keeren kwam hij, om uit de nesten der daar broedende reigers een jong te rooven, ongetwijfeld als voedsel voor zijn eigen kroost.

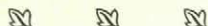
Opvallend was hierbij steeds, dat, als de arend verscheen, alle volwassen reigers, die op of bij hun nesten stonden, de lucht in gingen en aldus de jongen onbeschermd achterlieten.

Als we om 3 uur in den middag, moe en verbrand door de zon, weer in de auto stappen om naar Djember terug te rijden, hebben zich in het Oosten zware wolken opgestapeld. Van de bergen is niets meer te zien, omdat zij reeds heelemaal in een regengordijn gehuld zijn. Op tijd n.l. vóódat de tropische bui losbreekt en de regen bij stroomen uit de lucht valt, weten we den verhardten weg te bereiken en daarna duurt het niet lang meer of we rijden de hoofdstraat van Djember binnen.

Een dag vol emotie, vol genot en vol van interessante waarnemingen ligt achter ons. We waren in de moerassen langs de Zuidkust van Java, in de moerassen, gelegen in de duinen langs den Indischen Oceaan, maar vaak was het voor ons, alsof we weer doolden door de Hollandsche duinen en langs de Hollandsche stranden.

Wij doorleefden vele prettige herinneringen en werden weer één schoone herinnering rijker.
Djember, Januari 1938.

Dr. H. J. DE FLUITER.

BOEKBESPREKING.

Dr. J. M. GEERTS en Dr. G. BROUWER. *Leerboek der Plantkunde*. Tweede deel. (Groningen-Batavia J. B. Wolters. 8vo. 468 p.p., 356 illustraties, 10 gekleurde platen. Prijs ingen. f 3.60, geb. f 3.90.)

Het eerste deel van dit Leerboek bespraken wij reeds. Ook dit Tweede Deel is in overeenstemming gebracht met het nieuwe leerplan voor de biologie. De auteurs meenen terecht, dat de beide hoogste klassen van H.B.S. en Gym. nu een ietwat betere kans geven dan voorheen en hebben niet gearzeld het Leerboek te brengen op een hoog peil, zoodat het niet alleen de scholieren, maar ook beschaafde weetgierige volwassenen een goeden kijk geeft op den huidige stand van de botanische wetenschap en haar toepassingen. Het wordt aan den leeraar overgelaten een keuze te doen uit de rijke stof. De scholier heeft voor zijn later leven nog het meest aan dit boek en het moet hem sterk worden afgeraden, het op een der vreugdevolle laatste dagen van zijn verblijf op school van de hand te doen op de boekenbeurs.

Het contact met de eigenlijke flora van Nederland had iets nauwer kunnen zijn. Een mededeeling als op blz. 417: „In Zuid-Limburg vindt men de Addertong” geeft een minder juist begrip van de verspreiding van deze wonderlijke plant, die door heel Nederland voorkomt op allerlei plaatsen: in zilte polders van de Noordzee-eilanden, in vochtige zoetwater-duinvalleien, in overgangsveentjes in het Hollandsch-Utrechtsch plassengebied en waar niet al. Het is niet juist, dat het Leuvenumsche bosch door Natuurmonumenten aan zichzelf wordt overgelaten.

Welbehagen in eigen land mag zelfs in een Leerboek van wijder strekking niet uit het oog worden verloren. Ook voor Indië had ik van Geerts nog wat meer intimiteit en geestdrift verwacht.

JAC. P. THIJSE.

Atlas van Tropisch Nederland. (Uitgave van het Koninklijk Nederlandsch Aardrijkskundig Genootschap in samenwerking met den Topografischen Dienst in Nederlandsch Indië. Prijs geb. in linnen band met register f 16.—. 31 dubbele bladen 44 cm. bij 35 cm.).

Dit is een heerlijk prachtwerk: mooie band, zacht dof papier en een onberispelijk smaakvolle uitvoering in lijn, kleur en letter. En de kaarten lezen als een leerboek. Ja, men zou wenschen, dat er eens een leesbaar leerboek over Nederlandsch Oost- en West-Indië verscheen, waardig

dezen Atlas te begeleiden en dan vrij van overbodige plaatjes en praatjes. Aan topografie, geologie economie is groote zorg besteed en de zeeën zijn bijgewerkt tot bijna de laatste gegevens afkomstig van Vening Meinesz en „Willebrord Snellius”.

Maar ik mis toch een paar dingen. De tekst van den Atlas wordt gegeven in vier talen, het werk s dus bedoeld voor de heele beschaafde wereld. Die mag wel eens weten, hoe wij ook wetenschappelijk de Tropische Natuur zien. Nu is er wel een heel mooi en leerzaam blad gewijd aan de geografie van enkele plant- en diervormen, maar dat is lang niet genoeg. Er had ook een kaart moeten zijn voor de natuurreservaten, zoowel de bestaande als eenige, die nog in ontwerp zijn. Een kaartje van Java zou kunnen toonen, hoe dat eiland nu reeds „doorspekt” is met natuurreservaten, groot en klein.

De wetenschappelijk belangstellende denkt bij Nederlandsch Oost-Indië wel allereerst aan Buitenzorg en Tjibodas. Wanneer hij nu in het register „Tjibodas” opzoekt, dan vindt hij daar natuurlijk eenige Tjibodassen, maar *ons* Tjibodas ontbreekt. Daarom wil ik in den tweeden druk van dezen atlas ook nog een kartonnetje hebben van het natuurmonument Gedeh-Pangerango met de Poentjak pas er nog bij. Ook een stadskaartje van Buitenzorg met den Plantentuin. Hiermede zijn we nog niet aan de grens van het overvragen.

JAC. P. THIJSSE.

M. L. KOBUS en Dr. J. J. RAIMOND Jr. *Cosmografie*. Tweede druk. (Groningen-Batavia J. B. Wolters. Prijs ingeb. f 1.75, geb. f 2.10.)

Van dit uitstekend boek gaven wij bij het verschijnen van den eersten druk reeds een gunstige beoordeeling. De tweede druk verschilt weinig van den eerste. Nogmaals sterk aanbevolen.

JAC. P. THIJSSE.

Dr. J. J. RAIMOND Jr. *Sterrengids*. (Groningen-Batavia, J. B. Wolters. Prijs f 1.25.)

Dit prachtig werkje is uitgegeven op initiatief van de Nederlandsche Vereeniging voor Weer- en Sterrenkunde. Was het niet Emerson, die zei, dat we onze wagen moeten aankoppelen aan een ster? Wie nu zijn ster wil zoeken, kan terecht met dezen gids. Verrukkelijk mooie kaarten van de sterrenbeelden, interessante beschrijvingen en bijzonderheden, practische aanwijzingen, alles even goed en fraai. Moest verplicht gesteld worden voor alle Kweekscholen, M.U.L.O.-scholen, Hoogere Burgerscholen, Gymnasia en al dergelijke inrichtingen. Wie aan de sterren gaat doen, behoeft niet te vreezen, dat zijn lievelingen worden geschonden.

JAC. P. TH.

A. S. PLANTING. *Bijenteelt*. (Wolters. Groningen-Batavia. 84 pp., 24 illustraties. Gecart. f 0.70.)

Dit is een nieuw deeltje uit de serie Handleidingen bij het Lager Land- en Tuinbouwonderwijs. Het is een goed en degelijk boekje, duidelijk berustend op jarenlange praktijk. Het groot belang van de bijenteelt voor de fruitteelt en de wenschelijkheid van behoud der heide wordt nog eens goed onderstreept. Ongetwijfeld is de honingbij onze beste bloembestuiver, ook voor de wilde planten, maar de vliegen mochten ook met eere genoemd worden, zelfs voor de fruitteelt (peer).

JAC. P. THIJSSE.

VRAGEN EN KORTE MEDEDEELINGEN.

Wolfhezen aangekocht. De Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten is wederom in haar verwachting niet teleurgesteld. De zestigduizend gulden die vóór 1 Juli aanwezig moesten zijn waren op 28 Juni present. De helft bestaat uit zuivere giften, de rest uit voorschotten.

Hoog Wolfheze is dus thans een bezitting van het Nederlandsche Volk, want de

Vereeniging werkt voor het geheele volk, al zijn er op het oogenblik nog geen veertien-duizend Nederlanders, die geldelijk meewerken. Daarom lid worden van de Vereeniging, Heerengracht 540, Amsterdam.

JAC. P. TH.

Koekoeksnieuws. De oostgevel van de garage van Duinlust is geheel begroeid met klimop. Die is in December wat ingevroren en bijgesnoeid en nu had een kwikstaartjespaar een aardige plek gevonden voor een nest iets meer dan een meter boven den grond. Ze brachten hun jongen veilig groot en de familie ging er vandoor. Dadelijk werd hetzelfde nest in beslag genomen door een roodstaartjespaar en op een goeden dag kwam daar ook een koekoek een eitje deponeeren. Maar die had zijn tijd slecht gekozen, want de jonge roodstaartjes kwamen veel eerder uit dan het koekoeksjong. Die is er toen niet in geslaagd, de vogeltjes uit het nest te werken, deed na een poosje daar ook geen moeite meer voor en zoo is het heele gezin met elkaar opgegroeid. Zoo iets gebeurt niet dikwijls. De jonge roodstaartjes, vier in getal, zijn op tijd uitgevlogen en de oude roodstaartjes zijn de jonge koekoek blijven voeren, die nu ook weldra de wijde wereld in zal gaan. Onder het nest vonden we een gaaf roodstaartjesei, vermoedelijk door de oude koekoek uitgeworpen om plaats te maken voor zijn eigen ei.

Bloemendaal, 3 Juli '39.

JAC. P. TH.

Van Texel. Onze natuurmonumenten bij Dijkmanshuizen zijn niet alleen een broedplaats voor Groote Sterns, maar ook een aanvlieplaats. In het laatst van April zijn ze er aangekomen bij duizenden en hebben er eenige dagen vertoefd. De groote massa is toen doorgetrokken naar de schorren achter de Eendracht naar Griend en zeker ook wel naar de Deutsche Waddeneilanden. We moeten zorgen, het volgend jaar bijtijds ter plaatse te zijn. Nu heeft alleen Kalis er van genoten.

JAC. P. TH.

Letterlijke „aanpassing” bij huiszwaluw; mussenplaag. Gegeven: horizontaal neergehangen conservenblik, met dwarsspijker als afsluiting, onder dakrand. Een huismus als ongenode gast bouwt er in maar verlaat het weer, waarschijnlijk door „gebrek aan levensruimte”. Een huiszwaluw bouwt er vóór een buis bij aan, het blik als nestruimte gebruikend. Nauwelijks is het klaar, of een huismus neemt het weer in bezit, echter te veel op non-interventie rekenend. Waar is de vogelbescherming zonder valse sentimentaliteit, die eens flinke regels voor die plaag geeft? Van deskundige zijde worden vlieggaten van 32 mm. aangeraden, maar hier gaan mussen met genoegen door 30 mm. en maken nesten boven op die der mezen. Proeven in grote bossen met nestkasten hebben minder waarde, daar door ontginning en werkverschaffing en zelfs door de moderne bakkersovens, die de takkebossen niet nodig hebben (uitroeiing van heggen) het vogelleven op de boerderijen geconcentreerd wordt, waar de mussen alles vóór en andere vogels alles tegen hebben. Verjaagd worden daardoor huis- en boerenzwaluw, mezen, zwarte en gekraagde roodstaart, gewone en bonte vliegenvanger, boomklever en heggemus. Zeker, ook de laatste, want ik vond eens z'n nest in een bus onder een mussennest. Een vriend vermeldt, dat de gekraagde roodstaart nog door 28 mm gaat. Omgekeerd maakt de huismus hier z'n nest ook op een zeer losse dennentak. Misschien zijn er vele *praktische* afweermiddelen te vinden.

Wie verzamelt ze eens?

Enschede.

E. J. H. SCHOLTEN.

Uit een Fransche krant:

Pluie de papillons en Suisse.

Genève, 10 juin. — Téléph. *Matin*. — Les habitants de Riehen, près de Bâle, ont assisté à un spectacle inaccoutumé. En effet, une véritable pluie de papillons s'est abattue sur leur ville. Vers midi les lépidoptères, des *Pyrameis cardui*, tournoyaient comme des flocons de neige. Les papillons brun rouge qui volaient dans la direction de l'Est couvraient les arbres, les maisons et les autres obstacles.

Pyrameis cardui, de distelvlinder geldt ook ten onzent als trekvlinder, die uit het Zuiden naar ons land komt overvliegen, Groote zwermen, zooals hier beschreven, worden echter maar zelden waargenomen.

J. Hs.

Myosurus minimus op Terschelling. Holkema vermeldt in zijn plantenlijst van de waddeneilanden dit plantje alleen van Terschelling en wel van de Hooze Horp, een hooggelegen akker bij de boerderij van dien naam tusschen Midsland en West. Uit deze vondst meende hij te mogen afleiden, dat deze hoogte van diluvialen oorsprong zou zijn, een meening, waaraan door velen met groote hardnekkigheid werd vastgehouden, ook nog toen bodemonderzoek en